

the first two years of life. The first year of life is the most critical period for the development of the brain.

The second year of life is the most critical period for the development of the brain.

The third year of life is the most critical period for the development of the brain.

The fourth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The fifth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The sixth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The seventh year of life is the most critical period for the development of the brain.

The eighth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The ninth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The tenth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The eleventh year of life is the most critical period for the development of the brain.

The twelfth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The thirteenth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The fourteenth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The fifteenth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The sixteenth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The seventeenth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The eighteenth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The nineteenth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The twentieth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The twenty-first year of life is the most critical period for the development of the brain.

The twenty-second year of life is the most critical period for the development of the brain.

The twenty-third year of life is the most critical period for the development of the brain.

The twenty-fourth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The twenty-fifth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The twenty-sixth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The twenty-seventh year of life is the most critical period for the development of the brain.

The twenty-eighth year of life is the most critical period for the development of the brain.

IVAN SERGEYEVİÇ TURGENYEV
Huzurlu Sessizlik

© Sonsöz: Nina Brodiansky, “Turgenev’s Short Stories a Revaluation”,
Slavonic and East European Review, 1 Ocak 1953

İletişim Yayınları 2790 • İletişim Klasikleri 128
ISBN-13: 978-975-05-2709-8 • ISBN-13: 978-975-05-2553-7 (Tk. No.)
© 2019 İletişim Yayıncılık A.Ş. / I. BASIM
1. Baskı 2019, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge
YAYINA HAZIRLAYANLAR Barış Özkul, Güneş Akkor
KAPAK Suat Aysu
KAPAK RESMİ Konstantin Korovin, “Kuş Kiraz”, 1912
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Nihal Boztekin

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11
Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935
Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırım Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387
Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

İVAN SERGEYEVİÇ TURGENYEV

Huzurlu Sessizlik

ÖYKÜLER • CİLT 2

RUSÇADAN ÇEVİREN *Ergin Altay*

CHARLES WHIBLEY'NİN ÖNSÖZÜ
VE NINA BRODIANSKY'NİN SONSÖZÜYLE

IVAN SERGEYEVİÇ TURGENYEV 28 Ekim 1818'de, Rusya'nın Oryol şehrinde doğdu. 1833 yılında Moskova Üniversitesi'ne girdi. Ertesi yıl babasını kaybetti ve kaydını St. Petersburg Üniversitesi'ne aldırdı. 1838-1841 yılları arasında Berlin Üniversitesi'nde öğrenim gördüğü dönemde birçok araştırmacı, filozof ve edebiyatçıyla arkadaş oldu. 1842 yılında gayrimişru bir çocuğu olan Turgenyev, aynı yıl yüksek lisans tezini tamamladıysa da üniversitede bir kürsü edinemedi. Ertesi sene İçişleri Bakanlığı'nda işe başladı, "Paraşa" adlı şiiri yazdı ve bu sayede Belinski gibi edebiyatçılarla tanışıp, edebiyat çevrelerine girmeye başladı. 1844'te ilk öyküsü "Andrey Kolosov" yayımlandı. Ertesi yıl bakanlıktaki görevinden istifa etti. "Hor ve Kaliniç" adlı öyküsü 1847 yılında *Sovremennik*'te (Çağdaş) yayımlandı. 1850'de annesini kaybetti, *Gereksiz Bir Adamın Güncesi* ve *Köyde Bir Ay* eserlerini kaleme aldı. 16 Nisan 1850'de Gogol'ün ölümü üzerine yazdığı bir yazıdan sonra aynı yıl yayımlanan *Avcının Notları* eserinin de etkisiyle tutuklandı ve bir ay hapiste kaldıktan sonra Spasskoe'ye sürüldü. 1856'da ilk romanı *Rudin*, *Sovremennik*'te yayımlandı. Bu dönemde yurtdışına seyahat etmeye başlayan Turgenyev, Paris, Berlin, Londra gibi şehirleri dolaştı. 1859'da *Asilzade Yuvası* yayımlandıktan sonra ertesi yıl *Arefesinde* ve *İlk Aşk*'i kaleme aldı. *Babalar ve Oğullar*'ın başkarakteri olan Bazarov'u bu dönemde düşünmeye başlasa da, roman 1862'de yayımlandı. Bu dönem Rusya'dan uzaklaşıp sırasıyla Baden-Baden, Londra ve Bougival'de yaşadı. 1867'de *Duman*'ı, 1870'te *Bozkırda Bir Kral Lear*'i, 1872'de *Bahar Sel*'ini, 1877'de ise *Ham Toprak*'ı yazdı. Fransa'da yaşadığı dönemde Gustave Flaubert, George Sand, Émile Zola, Alphonse Daudet, Edmond de Goncourt ve Henry James'le arkadaşlık etti. 1879'da Rusya'yı ziyaret etti ve coşkuyla karşılandı. Aynı yıl Oxford Üniversitesi'nden fahri doktora aldı. Ertesi sene Moskova'daki Puşkin anıtının açılışında bir konuşma yapan Turgenyev, 3 Eylül 1883 günü Bougival'de öldü.

İÇİNDEKİLER

ÖYKÜLERE DAİR GÖRSELLER.....	7
KRONOLOJİ.....	11
ÖNSÖZ	
İVAN TURGENYEV / CHARLES WHIBLEY.....	23

Huzurlu Sessizlik

<i>Yakov Pasinkov</i>	33
<i>Mektuplaşma</i>	77
<i>Huzurlu Sessizlik</i>	111
<i>Asâ</i>	189
<i>Polesye Ormanı'na Bir Gezi</i>	239
<i>Tümen Komutanı</i>	257
<i>Hayaller</i>	281

Bir Mutsuz Kız..... 313

Teğmen Yergunov'un Öyküsü..... 401

SONSÖZ

TURGNEYEV ÖYKÜLERİNİ YENİDEN DEĞERLENDİRMEK /

NINA BRODIANSKY..... 447

ИСТОРИЯ ЛЕЙТЕНАНТА ЕРГУНОВА

I.

...Въ тотъ вечеръ Кузьма Васильевичъ Ергуновъ разказалъ вамъ опять свою исторію. Онъ повтарялъ ее аккуратно разъ въ мѣсяцъ, и мы слушали ее каждый день съ новымъ удовольствіемъ, хотя знали ее чуть не наизусть, со всеми ея подробностями. Подробности эти обросли, если можно такъ выразиться, первоначальной стволъ самой исторіи, какъ опенки обростають срубленный пень. Слѣшкомъ хорошо зная характеръ нашего собесѣдника, мы не затруднились поподать его замолвки и пропуски. Но съ тѣхъ поръ Кузьма Васильевичъ умеръ, и уже разказывать его исторію будетъ невозможно, а потому мы и рѣшились довести ее до всеобщаго

II.

Случилась она лѣтъ сорокъ тому назадъ, во дни молодости Кузьмы Васильевича. Самъ онъ говорилъ, что былъ онъ тогда франтъ и красавецъ, крѣпкій, губы имѣлъ румяныя, волосы кудрявые и длинные. Мы вѣрили ему на-слово, хотя ничего не могли не находили на наши глаза Кузьма Васильевичъ ставался человѣкомъ наружности весьма обыкновенной и какъ бы заспаннаго лицомъ, складными губами. Но и то сказать: голыя ноги, сапожки со штрипками, перетягивавшіяся на затылкѣ стрижъ, на лбу завивавшіяся острѣе краснаго персидскаго фабры, которая была больше багряницею и даже зеленою чѣмъ багряницею. Кузьма Васильевичъ былъ весьма доволенъ своею

г. 1838.

Teğmen Yerginov'un yayımlandığı 1868 tarihli *Ruskiy Vestnik* (Rus Habercisi) dergisinin kapağı ve ilk sayfası.

РУССКІЙ ВѢСТНИКЪ

ЖУРНАЛЪ

ЛИТЕРАТУРНЫЙ И ПОЛИТИЧЕСКІЙ,

ИЗДАВЪЕМЫЙ

М. БАТКОВИЧЪ.

ТОМЪ СЕМЬДЕСЯТЬ ТРЕТІЙ.

Въ Университетской Типографіи (Катковъ и К°)
на Страстномъ бульварѣ.
1868.

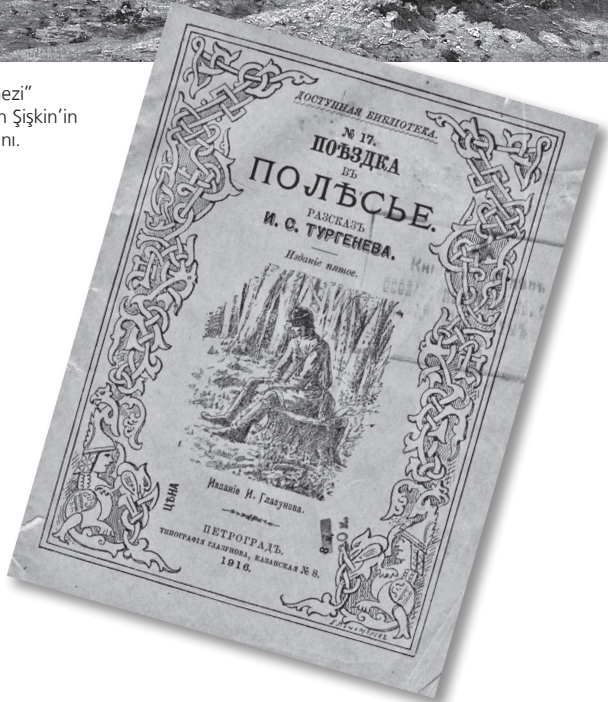
19. yüzyılın ikinci yarısından İtalya manzaraları:

- “Mektuplar” öyküsünde geçen Chiaja, Napoli (üstte).
- “Hayaller” öyküsünde geçen Maggiore Gölü’ndeki Bela Adası (altta).

"Polesye Ormanı'na Bir Gezi"
öyküsünün kapağı ve İvan Şişkin'in
fırçasından Poleyse Ormanı.

le büzülüyordu; aptalca çılglık atarak pis pis gülüyordu; Asanov ise herkesten çok gülüyordu. Yemek süresince ağırbaşlılığıyla dikka-ti çeken bu adam şimdi birden elini alnına götürerek hava atma-ya, önemli kişilerle dost olduğunu söyleyerek övünmeye başlamış-tı; sürekli, çok önemli bir amcasından söz ediyordu... Hiç tanıya-mıyordum onu; galiba alay ediyordu bizimle... bizleri küçümsüyor gibiydi. Asanov'un bu küstahlığı canımı sıkımişti.

Uyardım onu:

“Bakın ne diyeceğim, gözünüzde bizler o kadar değersiz insan-lar isek, bizi bırakın siz, önemli bir kişi olan amcanızın yanına gi-din. Ama bakarsınız, belki yanına bile sokmaz sizi, öyle değil mi?”

Asanov karşılık verdi bana:

“Çok tuhaf insanlar var!” dedi. “Doğru dürüst bir toplumda ne yapacaklarını bilemezler, doğru dürüst bir kadınla tanışmamışlar-dır... oysa bende...” Çabucak yan cebinden cüzdanını çıkarıp eliy-le üzerine pat pat vurarak sesini yükseltti: “Dünyada bir eşini bu-lamayacağınız bir kızıdan gelmiş bir deste mektup var!”

Ev sahibiyile sarışın konuk Asanov'un son söylediklerini dinle-miyorlardı bile; ikisi birbirinin ceketinin düğmesini tutarak, kendi aralarında sohbet ediyorlardı ama ben dikkatle dinliyordum onu.

Ona doğru uzanıp,

“Bakın, önemli kişinin yeğeni beyefendi,” dedim, “övünüyorsu-nuz ama, mektup falan yok cüzdanınızda sizin!”

Bana yukardan şöyle bir bakarak karşılık verdi:

“Öyle mi sanıyorsunuz?”

Cüzdanını açıp, üzerlerinde kendi adresi yazılı yaklaşık on mek-tup gösterdi bana... “El yazısı yabancı değil!” diye geçirdim içimden.

Utancımdan yanaklarımın kızardığını hissettim... çok kötü bo-zulmuşum... Ama hoş olmayan bir davranışını kim itiraf eder? Ya-pabileceğim başka bir şey yoktu: İddiamı sürdürürsem bu kez ku-laklarıma kadar kızaracaktım. Bu yüzden, gönülsüz de olsa, zorun-lu olarak itiraf edecektim ki...

O anda bir şey oldu: Mektupları şampanya dökülmüş masa ör-tüsünün üzerine önemsemeyen bir tavırla atan Asanov'un sarhoş ol-masından yararlanıp (benim kafamın içi de uğulduyordu) koşup mektuplardan birini kaptım...

Kalbim sıkışmıştı... Ne çare! Asanov'a mektup yazan kıza ben de âşıkım ve o kızın Asanov'a âşık olduğundan artık kuşkum kalmamıştı. Fransızca yazılmış mektup baştan sona sevgi, sadakat kokuyordu...

Mektup şöyle başlıyordu: “*Mon cher ami Constantin!*”² ve şöyle bitiyordu: “Şimdiye kadar olduğu gibi gene dikkatli olun. Ve ben sonunda ya sizin olacağım ya da bir hiç...”

Yıldırım çarpmış gibi, bir süre kıpırdamadan oturdum sandalyede ama sonunda kendime geldim, ayağa fırladım, koşarak çıktım odadan...

On beş dakika sonra evimdeydim.

Zlotnitskilerin ailesi, Moskova'dan Petersburg'a taşındıktan sonra tanıştığım ailelerin önde gelenlerindendi. Ailede baba, anne, iki kız ve bir erkek çocuk vardı. Babanın saçları ağarmıştı artık ama hâlâ dinçti, eski bir askerdi, hayli önemli bir görevdeydi, sabahtan öğlene kadar dairede oluyor, öğleden sonra uyuyor, akşam da kulüpte kâğıt oynuyordu... Eve seyrek uğruyor, az ve isteksiz konuşuyor, kaşlarının altından sanki kasvetli, kayıtsız bakıyor; seyahatlerden ve coğrafyadan başka bir şeyle ilgilenmiyor, hasta olduğu zamanlar, ya odasına kapanıp suluboya resim yapıyor ya da yaşlı, gri papağamı Popka'ya sataşıyordu. Siyah gözleri içe çökük, burnu sivri karısı veremliydi; günlerce kanepeden kalkmaz, sürekli kanaviçe yastıklar önerdi. Gördüğüm kadarıyla, bir zamanlar ona karşı işlediği bir suç yüzünden kocasından çok korkuyordu. Büyük kızı al yanaklı, şişman, kumral Varvara on sekiz yaşındaydı, pencerenin önünde oturur, gelen geçene bakardı. Oğlu devlet okulunda okuyor, eve yalnızca Pazar günleri geliyordu. Babası gibi o da gereksiz konuşmayı sevmiyordu; âşık olduğum küçük kızı Sofiya da sessiz bir kızdı. Dolayısıyla, Zlotnitskilerin evinde her zaman bir sessizlik hüküm sürüyordu; yalnızca Popka'nın çığlıkları bozuyordu sessizliği; ne var ki konuklar kısa sürede alışıyorlardı bu çığlıklara ve tekrar evin içine çökmüş sonu gelmez sessizliğin ağırlığını, baskısını hissediyorlardı. Öte yandan, Zlotnitskilere pek konuk gelmiyordu: Sıkılıyorlardı bu evde. Konuk salonunun ağır mobilyası, sarımsı desenli kırmı-

2 (Fr.) Değerli dostum Konstantin!

zı duvar kâğıtları; yemek odasında örme sandalyelerin çokluğu; kanepelerde genç kız ve köpek resimlerinin olduğu solmuş örgü yastıklar, boynuzlu lambalar ve duvarlarda asık suratlı portreler... bütün bunlar konukların üzerine istem dışı bir kasvet çöktürüyordu, her birinden soğuk, tatsız bir esinti geliyordu sanki. Petersburg'a gelince Zlotnitskileri ziyaret etmem gerektiğini düşünmüştüm: Anne tarafından akrabam oluyorlardı. Orada bir saat zor oturabilmiş, bir daha uzun süre uğramamıştım; daha sonra giderek sık gitmeye başlamıştım onlara. Beni oraya çeken, ilk gördüğümde pek hoşlanmadığım ama sonunda âşık olduğum Sofiya idi.

Kısa boylu, neredeyse zayıf denebilecek zarif bir kızdı Sofiya; saçları siyah, gürdü, iri gözleri kahverengi, hemen her zaman yarı kapalıydı. Yüz hatları sert, keskindi, özellikle sıkıca kapalı dudaklarının ifadesinde bir katılık, egemen bir güç vardı. Evde herkes onun kişilik sahibi bir kız olduğunu biliyordu... Bir gün konuk salonunda yalnız kaldığımız bir anda bayan Zlotnitskaya şöyle demişti bana: "Bu kız en büyük kızım Katerina'ya çekti... (Bayan Zlotnitskaya kocasının yanında Katerina'dan hiç söz etmiyordu). Katerina'yı tanımadınız siz: Kafkasya'da evli. Düşünebiliyor musunuz, on üç yaşındayken şimdiki kocasına âşık oldu ve bize, başka biriyle evlenmeyeceğini söyledi. Ne yaptysak yola getiremedik onu, hiçbir şeyin faydası olmadı! Yirmi üç yaşına kadar direndi, babasına karşı çıktı ve sonunda sevgilisiyle evlendi. Sofiyacığımın başına öyle bir şeyin gelmesinden korkuyorum! Böyle bir inattan Tanrı korusun onu! Onun için korkuyorum: Öyle ya, daha on altı yaşında ama dediği dediktir..."

O sırada Bay Zlotnitski girdi odaya; karısı hemen sustu.

Sofiya'nın hoşuma gitmesinin asıl nedeni, kişiliğinin güçlü olması değildi; hayır, bütün donukluğuna, yeterince canlı ve duygulu olmamasına karşın, çok sevimli, büyüleyici derecede hoş, içtenlikle dürüst, temiz ruhlu bir kız olmasıydı. Ona saygı duyduğum kadar, onu seviyordum da... Bana yakınlık duyuyormuş gibi geliyordu... Onun bana yakınlığı konusunda hayal kırıklığına uğramam, başka birini sevdiğini öğrenmem içimi acıtmıştı.

Öğrendiğim bu beklenmedik durum, Bay Asanov'un, Zlotskile-

rin evini sık ziyaret etmediğini, hatta benden çok daha seyrek ziyaret ettiğini, Sofiya'ya da özel bir ilgi göstermediğini öğrenmem beni daha da şaşırtmıştı.

Asanov, biraz kaba olsa da, anlamlı yüz hatlarıyla; iri, aydınlık gözleriyle; bembeyaz, geniş alnıyla; zarif bıyığının altında kırmızı, tombul dudaklarıyla yakışıklı bir esmer gençti. Tavırları ağırbaşlı ama sertti; konuşmasında, fikrini söylemesinde büyük bir kendine güven vardı, susmasında ise vakar... Kendine çok değer verdiği belliydi. Çok seyrek gülüyordu, o da dişlerinin arasından... ve asla dans etmiyordu. Oldukça hantaldı. Bir zamanlar X... alayında görevliymiş ve iyi bir subay olarak biliniyormuş.

Kanepeye uzanmış, düşünüyordum: “Çok tuhaf! Nasıl hiç fark etmedim?” O anda Sofiya'nın şu sözcükleri geldi aklıma: “Şimdiye kadar olduğu gibi, yine dikkatli olun.” İçimden şöyle geçirdim: “Ya! Demek öyle! Amma da kurnaz bir kızmış! Oysa onun açık yürekli, içten olduğunu sanıyordum... Hele durun bakalım, göstereceğim ben size...”

Ama, hatırladığım kadarıyla, o anda hüngür hüngür ağlamaya başladım ve sabaha kadar uyuyamadım.

Ertesi gün saat ikiyi geçiyordu, Zlotnitskilere gitmek üzere evden çıktım. İhtiyar evde değildi, karısı da her zamanki yerinde oturmuyordu: Blin yedikten sonra başı ağrımış, biraz uyumak için yatak odasına çekilmişti. Varvara omzunu cama dayamış, pencerenin önünde ayakta duruyor, sokağa bakıyordu; Sofiya, ellerini göğsünün üzerinde kavuşturmuş, odanın içinde aşağı yukarı dolaşıyor; Popka çıgıklar atıyordu.

Ben odaya girince Varvara pek tembel bir tavırla,

“A! hoş geldiniz!” dedi ve hemen arkasından, alçak sesle ekledi: “İşte, başında işporta tablasıyla bir köylü geçiyor...”

Sokaktan geçenler hakkında kimi zaman, kendi kendine konuşuyormuş gibi bilgi vermek alışkanlığı vardı.

“Hoş bulduk,” diye karşılık verdi. “Merhabalar, Sofiya Nikolaevna. Tatyana Vasilyevna yok mu?”

Sofiya, odanın içinde dolaşmasını sürdürerek,

“İstirahat etmek için odasına gitti,” dedi.

Varvara, dönüp içeri bakmadan,

“Bugün blin yaptılar bizde,” dedi. “Ama siz yoktunuz... Nere-
lerdeydiniz?”

“Zamanım olmadı,” dedim. “Nö-bet-çi!” diye bir çığlık attı pa-
pağan. “Bugün nasıl bağırıyor Popka’nız!”

Sofiya,

“O her zaman böyle bağırır,” dedi.

Hepimiz sustuk. Bir süre sonra Varvara,

“Avluya biri girdi,” dedi.

Hemen pencereye çıktı, camı açtı.

“Ne oldu?” diye sordu Sofiya.

Varvara,

“Dilenci,” dedi.

Eğilip sigara mumunun hâlâ yanmakta olduğu pencerenin için-
deki küllerin arasından bir beşlik alıp sokağa attı, camı kapadı,
aşağı atladı...

Ben koltuğa otururken anlatmaya başladım:

“Dün çok güzel vakit geçirdim... Bir dostumun evinde yemek-
teydim; Konstantin Aleksandroviç de yemekteydi...” Sofiya’ya bak-
tım, kaşı bile oynamamıştı. Devam ettim: “Doğrusunu söylemek
gerekirse, çok eğlendik: Dört kişi sekiz şişe içtik.”

Sofiya, başını sallayarak, gayet sakin,

“Çok güzel!” dedi.

“Evet,” diye karşılık verdim.

Sofiya’nın kayıtsızlığı hafiften canımı sıkıyordu. “Hem, biliyor
musunuz, Sofiya Nikolayevna, gerçeğin şarapta olduğunu söyle-
yen çok doğru söylemiş...”

“Nasıl yani?”

“Konstantin Aleksandroviç çok güldürdü bizi. Düşünebiliyor
musunuz? Birden alnını ovuşturarak şöyle demeye başladı: ‘Ben
pek yakışıklı bir gencim! Çok önemli devlet adamı bir amcam var!’”

Varvara’nın kısa, kesik bir kahkahası duyuldu:

“Ha-ha!”

Papağan trampet çalar gibi karşılık verdi: “Popka! Popka! Popka!”

Sofiya gelip karşımda durdu, yüzüme bakarak sordu:

“O sırada neler konuşuyordunuz, hatırlıyor musunuz?”

Elimde olmadan kıpkırmızı oldu yüzüm.

“Sanırım hatırlamıyorum,” dedim, “benim kafam da iyiydi çünkü.” Anlamalı bir tavırla bir an sustuktan sonra ekledim: “Gerçekten de, şarap içmek çok tehlikeli bir şey: Birden ağzınızdan hiç kimsenin bilmemesi gereken bir şey kaçırıyorsunuz... Pişman oluyorsunuz ama bu arada iş işten geçmiş oluyor.”

“Ağzınızdan bir şeyler mi kaçırdınız yoksa?” diye sordu Sofiya. “Hayır, kendim için demedim bunu.”

Sofiya döndü, tekrar odanın içinde dolaşmaya başladı. Ona bakıyordum, öfkemden için için kuduruyordum. “Görüyor musunuz,” diye düşünüyordum, “daha küçücük çocuk ama nasıl hâkim oluyor kendine! Taş gibi bir iradesi var. Peki, hele dur bakalım...”

Sesimi yükseltip,

“Sofiya Nikolayevna...” dedim.

Sofiya durdu.

“Ne var?”

“Piyanoda bir şeyler çalar mısınız bana?” Sesimi alçaltıp devam ettim: “Aklıma geldi, bir şey söylemem gerekiyor size.”

Sofiya sessizce salona geçti; arkasından gittim. Piyanonun yanında durdu.

Sordum ona:

“Ne çalacaksınız bana?”

“Ne çalmamı istiyorsunuz?”

“Ne isterseniz... Chopen’den bir noktürn.”

Sofiya noktürnü çalmaya başladı. Çok kötü ama duygulu çalıyordu. Ablası yalnızca polkalar, valsler... o da çok seyrek, çalardı. Bazen her zamanki tembel yürüyüşüyle geçip piyanonun başına oturur, atkısını (hiç atkısız görmemiştim onu) omuzlarından dizlerinin üzerine indirir, yüksek sesle bir polka çalmaya başlar, onu bitirmeden bir başkasına geçer, sonra derinden bir iç çeker, kalkar, tekrar pencerenin önüne giderdi. Çok tuhaf bir kızdı Varvara!

Sofiya’nın yanına oturdum. Yüzüne yandan dikkatli bakarak şöyle dedim:

“Sofiya Nikolayevna, benim için çok önemli bir yeniliği açıklamam gerekiyor size.”

“Yenilik mi? Nasıl bir yenilik bu?”

“Şöyle ki... Şimdiye kadar sizin hakkınızda yanılmışım, çok yanılmışım.”

Sofiya piyano çalmaya devam ederken, parmaklarına bakarak sordu:

“Nasıl yani?”

“Sizin açık yürekli bir insan olduğunuzu düşünüyordum; kurnazlık yapamayacağınızı, duygularınızı saklayamayacağınızı, saman altından su yürütemeyeceğinizi sanıyordum...”

Sofiya nota defterine doğru eğildi.

“Ne demek istediğinizi anlayamadım,” dedi.

Devam ettim:

“En önemlisi de, bu yaşta rolünüzü böylesine ustaca oynayabileceğinizin aklımın ucundan geçmemesiydi...”

Sofiya'nın parmakları tuşların üzerinde titriyordu.

Hâlâ dönüp bana bakmadan sordu:

“Neden söz ediyorsunuz? Ben mi rol mü yapıyormuşum?”

“Evet, siz.” Gülümsedi... bu daha çok hiddetlendirdi beni... “Birine karşı kayıtsızmışsınız gibi numara yapıyorsunuz... ve...” Fısıldayarak ekledim: “Sonra da mektup yazıyorsunuz ona.”

Sofiya'nın yüzü bembeyaz oldu ama yine dönüp bakmadı bana, noktürnü sonuna kadar çaldı, ayağa kalktı, piyanonun kapağını kapadı.

Şaşırmıştım.

“Nereye gidiyorsunuz?” diye sordum. “Bir cevap vermeyecek misiniz bana?”

“Ne cevap verebilirim?” dedi. “Neden söz ettiğinizi bilmiyorum ki... Numara yapmasını da pek beceremem.”

Notaları toplamaya koyuldu... Kanım tepeme çıkmıştı. Ben de ayağa kalktım.

“Evet, kimden söz ettiğimi çok iyi biliyorsunuz,” dedim. “İster misiniz, ona yazdığımız mektuptan birkaç ifadenizi hatırlatayım size? Şimdiye kadar olduğu gibi, yine dikkatli olun...”

Sofiya hafiften irkildi. Neden sonra mırıldandı:

“Sizden böyle bir şeyi hiç beklemezdim.”

“Ben de sizden beklemezdim,” dedim, “sizin, Sofiya Nikolayevna, öyle birini ilgi duymaya değer bulacağınızı düşünemezdim...”

Sofiya birden yüzünü bana döndü; elimde olmadan geri çekildim... her zaman yarı açık olan gözleri iri iri açılmıştı, kocaman görünüyorlar ve kaşlarının altından öfkeyle parlıyorlardı.

“Ya! öyleyse,” dedi, “şunu da bilesiniz ki seviyorum o kişiyi ve onunla, ona olan sevgimle ilgili ne düşünürseniz düşünün, umurunda değildir. Hem niçin karışıyorsunuz? Bundan söz etme hakkını kim verdi size? Eğer benim kararımса bu...”

Sustu, hızla çıktı salondan. Yalnız kalakaldım orada. Öylesine utanmışım, öylesine rahatsız olmuşum ki ellerimle yüzümü kapadım. Bu yaptığımın bütün yakışsızlığımı, seviyesizliğini anlamışım; utançtan ve pişmanlıktan rezil olmuş, ayakta duruyordum. Düşünüyordum: “Tanrım! Ne yaptım ben!”

Antreden oda hizmetçisi kadının sesi geldi:

“Anton Nikitiç, Sofiya Nikolayevna için çabuk bir bardak su, lütfen.”

Büfeci sordu:

“Ne oldu?”

“Sanırım, ağlıyorlar...”

Sarsıldım, şapkamı almak için konuk odasına yürüdüm.

Varvara pek sakin, sordu bana:

“Ne konuştunuz Sofiya ile?” Bir süre sustuktan sonra alçak sesle ekledi: “Yine o kâtip geçiyor sokaktan.”

Ben öne eğilerek vedalaşıyordum ki,

“Nereye gidiyorsunuz?” diye sordu: “Şimdi gelir annem.”

“Hayır,” dedim, “kalamam, iyisi mi, daha sonra...”

Tam o anda beni dehşete, özellikle dehşete düşüren bir şey oldu, Sofiya sert adımlarla girdi odaya. Yüzü her zaman olduğundan daha beyazdı, gözkapakları da kızarmış gibiydi. Dönüp bakmadı bile bana.

Varvara,

“Bak, Sofiya,” dedi, “o kâtip sürekli bizim evin önünde dolaşıp duruyor.”

Sofiya soğuk, aşağılar bir tavırla karşılık verdi:

“Serserinin tekidir...”

Bu kadarı da fazlaydı artık! Çıktım, doğrusu, eve kadar nasıl gittiğimi hatırlamıyorum.

Çok fenaydım, o kadar fena ve üzgün ki anlatamam. Bir günde böylesine ağır iki darbe! Sofiya'nın başka birini sevdiğini, onun bana olan saygısını temelli yitirmesine sebep olduğumu öğrenmiştim. Kendimi öylesine aşağılanmış, rezil olmuş hissediyordum ki kendimden nefret bile edemiyordum. Kanepeye uzanmış, yüzüm duvara dönük, kendimi içimi yakan umutsuz bir hüznün tuhaf hazzının ilk çarpıntularına bırakmış yatarken odamda ansızın bir ayak sesi duydum. Başımı kaldırıp bakınca en yakın arkadaşlarımdan birini, Yakov Pasinkov'u gördüm.

O anda odama girecek herkesi terslemeye hazırdım ama Pasinkov'u asla tersleyemedim; aksine, içimi kemiren acıya karşın, onu gördüğüme sevinmiştim bile, başımı eğerek selamladım. Her zaman yaptığı gibi, sızlanarak, uzun kollarını sallayarak odanın içinde şöyle bir gidip geldikten sonra bir şey söylemeden karşımda bir süre ayakta durdu, sonra gene bir şey söylemeden, gidip köşeye oturdu.

Pasinkov'u çok eskiden, neredeyse çocukluğumdan beri tanıyordum. Benim de üç yıl kaldığım Alman Vinterkeller'in özel yatılı okulunda öğrenciydi. Yakov'un çok iyi, dürüst ama hafif bunamış, yoksul, emekli bir binbaşı olan babası yedi yaşında getirmişti onu Alman'a, bir yıllık ücretini peşin ödeyip Moskova'dan ayrılmış, kayıplara karışmıştı...Arada bir onunla ilgili belirgin olmayan, tuhaf haberler geliyordu. Ancak sekiz yıl sonra kesin bir haber geldi: İlk baharda taşmış İrtiş Nehri'ni geçerken boğulmuştu. Sibirya'da ne işi vardı, kimse bilmiyordu... Yakov'un başka akrabası yoktu; annesi öleli çok oluyordu. Böylece Vinterkeller'in elinde kaldı. Aslında Yakov'un uzak bir akrabası, teyzesi vardı ama kadın o kadar fakirdi ki başına kalacağından korktuğu için ilk zamanlar yeğenini görmeye bile gelmiyordu. Ama bir zaman sonra korkusunun yersiz olduğu anlaşıldı: İyi yürekli Alman, Yakov'u benimsemiş, önceki öğrencileriyle birlikte öğrenimine devam etmesine izin vermiş, onu (hafta içi her gün tatlı verilen) yemek masasına oturup karınını doyurmuş, çok yaşlı ama hâlâ dinç Liflan'lı annesinin (çoğunlukla gri renk) eskimiş kalın kumaştan mantolarından ona giysiler diktirtmişti. Bütün bunların sonucu ve okuldaki durumu nedeniyle öğrenciler Yakov'u genelde hafifliyor, ona yukarıdan bakıyor,

onu bazen paltolu kadın, bazen takkeli kadının yeğeni (Yakov'un teyzesi okula her zaman, tepesinde sarı kurdelelerden enginarı andıran bir demetin olduğu tuhaf bir takkeyle geliyordu), bazen de (babası İrtiş Nehri'nde boğulmuş olduğu için) Sibiryalı Yermak'ın oğlu diye çağırıyorlardı. Ne var ki bütün bu lakaplarına, komik giysisine, aşırı yoksulluğuna karşın, bütün öğrenciler çok seviyorlardı onu, üstelik, sevmemek olacak şey de değildi onu: Sanırım, dünyada onun kadar iyi niyetli, dürüst, temiz ruhlu bir insan daha yoktur. Dersleri de çok iyiydi.

Onu ilk kez gördüğümde on altı yaşındaydı, bense on üçümü yeni bitirmiştım. Çok mağrur, şımartılmış bir çocuktum; oldukça zengin bir evde büyümüşüm ve yatılı okula gelince hemen, Vinterkeller'in gözdelelerinden bir prens oğluyla, ayrıca iki-üç aristokrat çocuğuyla yakınlaşmış, geri kalanlara yukarıdan bakmaya başlamıştım. Pasinkov'u ilgilenmeye değer bile bulmuyordum. Biçimsiz ceketli, altundan kalın iplik çoraplarının görüldüğü kısa pantolonlu bu çocuğu soylu evlerinde hizmetçilik yapan bir Kazak çocuğa veya esnaftan birinin oğluna benzetiyordum.

Pasinkov, hiç kimseye hiçbir zaman yaltaklanmasa da, herkese karşı çok kibar, sevecendi; biri onu itecek olursa gücenmiyor, küsmüyor ama üzgünmüş, bir şey bekliyormuş gibi kenara çekiliyordu. Bana da öyle yapmıştı. Okula gelesi yaklaşık iki ay olmuştu. Güneşli, güzel bir yaz günü gürültülü bir lapta³ oyunundan sonra avludan bahçeye giderken, yüksek bir leylak çalısının altında bankta oturan Pasinkov'u görmüştüm. Kitap okuyordu. Önünden geçerken kitaba baktım ve arka kapağında Schiller'in adını okudum: "*Schiller's Werke*."⁴ Durdum.

Sordum ona:

"Almanca biliyor musunuz yoksa?"

Ses tonumun ne kadar küçümser olduğunu hatırladıkça hâlâ kendimden utanırım...

Pasinkov, pek iri olmayan ama anlamlı gözlerini yavaşça kaldırıp baktı bana ve cevap verdi:

"Evet, biliyorum; ya siz?"

3 İki grup arasında küçük bir topa sopalarla vurarak oynanan eski bir Rus oyunu – ç.n.

4 (Alm.) Schiller'in Eserleri.